

PERCEPCIA RIZÍK VO VÝBEROCH DETSKEJ POPULÁCIE NA SLOVENSKU *

Viera Rosová, Eva Rošková, Gabriel Bianchi

Abstrakt: Rosová, V., Rošková, E., Bianchi G., 1996: Percepcia rizík vo výberoch detskej populácie na Slovensku. Acta Environmentalica UC/Bratislava/Vol. 8.

Autori v príspevku, prezentovanom na konferencii "Environmentálna psychológia na Slovensku a v Rakúsku: špecifické ťažiská a spoločné ciele" (Bratislava, marec 1996), na rozdiel od uverejnených čiastočných zistení (Rosová, Rošková 1996) uvádzajú vybrané výsledky z výskumu percepcie rizík v detskej populácii na Slovensku z pohľadu celého výberu populačnej vzorky: 308 detí (180 dievčat, 128 chlapcov) hodnotilo na 5- bodovej stupnici mieru ohrozenia 44 rizikami v časových reláciách súčasnosť - budúcnosť a ohrozenie vlastnej osoby oproti ohrozeniu ostatných ľudí v spoločnosti. Zistenia potvrdili hypotézu o signifikantne vyššom odhade ohrozenia iných oproti ohrozeniu vlastnej osoby aj v našom výbere 14-ročných. Ohrozenie vlastnej osoby v súčasnosti, s najvyššou dosiahnutou úrovňou "určité riziko" predstavujú riziká, spojené s degradáciou životného prostredia (znečistenie vzduchu, vody pôdy, chemické látky v potravinách) v kombinácii s ohrozeniami, očakávanými z využívania atómovej energie. Drogy a AIDS zaznamenali najvyššiu atribúciu miery ohrozenia "výrazné riziko" pre ostatných členov spoločnosti v súčasnosti i budúcnosti. Signifikantný vplyv na odhady ohrozenia mala premenná pohlavie: chlapci odhadovali signifikantne vyššiu mieru ohrozenia v súčasnosti ako dievčatá, zatiaľ čo tieto udávali signifikantne vyššie odhady očakávaných ohrození v budúcnosti. 14-roční v meste udávali signifikantne vyššiu mieru ohrozenia než deti, žijúce na vidieku.

ÚVOD

V predchádzajúcich publikovaných výstupoch sme prezentovali tak teoretické pozadie problematiky výskumu rizika, najmä jeho sociálny a kultúrny kontext (Rosová, 1994), ako aj hypotézy, metódu a niektoré čiastkové výsledky vlastného výskumu v detskej populácii na Slovensku (Rosová, Rošková 1996, Rošková, Rosová, 1996). Skutočnosť, že problematika výskumu rizika nebola československej psychologickej obci neznáma dokumentuje aj prehľad prác československých resp. slovenských psychológov v období posledných 40 rokov (V. Benešová, 1953, A. Hladký, O. Matoušek, 1970, V. Břicháček, M. Malotínová 1971, J. Štikar, 1971, J. Zdražil, 1971, V. Břicháček, 1973, I. Sarmány, 1975, 1979, Z. Bureš, 1976, E. Bakalář, 1977, J. Daniel, Z. Droppová 1979, M. Skorodenský, 1989, E. Kováčová, 1994, atď.). Boli rozpracovávané tak teoretické, ako aj metodické stránky tohoto fenoménu. Aplikčné výstupy najčastejšie smerovali do oblasti pracovnej a inžinierskej psychológie. Doprava, životné prostredie, osobnosť predstavujú ďalšie relevantné kontexty realizovaných výskumov rizika u nás. Väčšina výskumníkov pracovala s výbermi dospeléj populácie. Na detskú populáciu sa orientovala v ostatnom čase okrem autorov, v kontexte behaviorálne - toxikologických analýz environmentálnej záťaže A. Potašová so spolupracovníkmi (1996).

* Tento text vznikol za čiastočnej podpory Vedeckej grantovej agentúry (Slovak grant agency) - projekt číslo 1034/94.

CIELE A METÓDA VÝSKUMU

Pre lepšiu orientáciu v prezentovaných výsledkoch stručne priblížime (Rosová, Rošková 1996) hlavné ciele nášho výskumu:

1. identifikovať štruktúru a silu 44, aktuálne pôsobiacich i do budúcnosti očakávaných rizík a ohrození,
2. otestovať rozdiely v zistených hierarchiách v závislosti na čase (v súčasnosti prežívané vs. v budúcnosti očakávané ohrozenie), lokalizácii roviny ohrozenia (ja vs. iní), bydlisku (mesto vs. vidiek) a pohlaví,
3. zmapovať podiel možných informačných zdrojov na informovaní o sledovaných 44 rizikách,
4. zachytiť subjektívne hodnotenú úroveň poznatkov o daných rizikách.

METÓDA

Výskum sme realizovali administrovaním pôvodného dotazníka, ktorý sa skladal z viacerých častí: popri zachytení demografických údajov a vybraných charakteristík rodinného prostredia, podstatnú časť tvoril zoznam 44 rizík a ohrození rôzneho charakteru: environmentálne (znečistenie vody, vzduchu, pôdy, crowding, hluk), technologické (najmä spojené s využívaním atómovej energie), (makro-) sociálne a ekonomické riziká, ďalej zdravotné riziká spojené s možnosťou ochorenia (rakovina, choroby v dôsledku stavu ŽP, choroby prenášané zvieratami atď.) s určitými typmi závislostí (drogy, lieky fajčenie, alkohol, hracie automaty atď.). Mieru aktuálneho alebo očakávaného ohrozenia zdravím danými rizikami posudzovali respondenti na 5 -stupňovej škále (pozri Rosová, Rošková 1996). Ďalej probandi v podmienke viacnásobnej voľby označili tie z ponúknutých zdrojov informácií, z ktorých čerpali informácie o uvedených rizikách bez ich preferenčného hodnotenia. Nakoniec ešte na 4-stupňovej škále subjektívne ohodnotili úroveň svojich poznatkov o sledovaných rizikách.

VÝSKUMNÁ VZORKA

Dotazník sme administrovali anonymne v súbore 308 žiakov základných škôl vo veku 14 rokov, mestskú populáciu (Bratislava) z toho tvorilo 233 detí a vidiecku 75 detí (Gabčíkovo - 25, Brezová pod Bradlom - 50). Chlapcov bolo 127, dievčat 180. 94% opýtaných uviedlo slovenskú, 5% maďarskú a 1% inú národnosť. Svoj zdravotný stav charakterizovalo takmer 80% detí, ako "dobrý" až "veľmi dobrý" len 7% ho považuje za "skôr zlý". 84% respondentov vyrastá v úplných rodinách. Vzdelanostná úroveň rodičov bola nadštandardná: 36% otcov a 31% matiek má vysokoškolské vzdelanie, maturitou ukončilo vzdelávanie 30% otcov a 41% matiek a len 4.6% otcov a 6.3% matiek zostalo na úrovni základného vzdelania.

Deti vyrastali prevažne v dvojdetných rodinách (57%), 11% sú jedináčkovia a 1/4 detí má dvoch resp. viac súrodencov. Do veku 3 rokov navštevovali dve tretiny detí jasle a 94,7% detí navštevovalo do 6 rokov materskú školu.

Atmosféru v rodine označilo 91% detí ako "dobrú" až "veľmi dobrú", 70% uviedlo, že starostlivosť zabezpečujú obidvaja rodičia. Záujem o problémy svojich detí prejavuje podľa výpovedí detí 94% rodičov a 89% im ich aj pomáha riešiť. 72 % detí uviedlo že má koníčka, ktorému sa pravidelne venuje. Voľný čas najčastejšie trávia športom (35%), v spoločnosti kamarátov (45%), čítaním 35% ap. 92% detí uviedlo, že majú vlastnú izbu.

VÝSLEDKY

V tomto výstupe sa sústreďíme na interpretovanie rozdielov v poradi rizík v definovaných pohľadoch (súčasnosť - budúcnosť, ja - iní) a rozdielov vo vnímanej miere ohrozenia v závislosti na premenných: pohlavie a bydlisko.

1. PORADIE RIZÍK

Hierarchická štruktúra percepcie ohrozenia naznačila približne rovnaké trendy v mestskej i vidieckej populácii. Tabuľka č.1 udáva prehľad o tom, ako na mieru ohrozenia vplývalo hodnotenie v časovom horizonte súčasnosť - budúcnosť a diferencovaný objekt pôsobenia rizik: ja - iní. Pre základ porovnania sme zvolili poradie miery osobného ohrozenia v súčasnosti. Vidíme, že ako najohrozujúcejšie sú vnímané riziká spojené s degradáciou životného prostredia (znečistenie vzduchu, vody, pôdy, chemické látky v potravinách), v kombinácii s technologickými rizikami spojenými s využívaním jadrovej energie (jadrové elektrárne, odpad z jadrových elektrární, rádioaktivita). Nasledujú riziká makrosociálnych javov (kriminalita, vojna, terorizmus), zdravotné riziká (ochorenie na rakovinu choroby spôsobené vplyvmi životného prostredia). Za najmenej ohrozujúce označili respondenti riziká spojené so športovými aktivitami (lyžovanie, plávanie, bicyklovanie, futbal).

2. VNÍMANÁ MIERA OHROZENIA

- Absolútne hodnoty pri posudzovaní osobného ohrozenia jednotlivými rizikami sa väčšinou pohybovali v rozpätí dvoch najnižších stupňov škály: "malé" a "určité" riziko. Pri posudzovaní ohrozenia druhých sa škálové hodnoty pohybovali v rozmedzí stredných stupňov škály ("určité" a "výrazné" ohrozenie). Tieto rozdiely medzi vnímanou mierou osobného a všeobecného ohrozenia boli u 42 posudzovaných rizík signifikantné (Tab. č.2.).
- Obdobný signifikantný rozdiel sme zistili aj medzi hodnotením miery ohrozenia danými rizikami vnímaného v súčasnosti oproti (vyššiemu) očakávanému ohrozeniu v budúcnosti (Tab. 3.)
- Diferencovanosť vo vnímaní ohrozenia sme zistili v sledovaných dimenziách podľa pohlavia (Tab.č. 4a,4b). Odhady subjektívneho ohrozenia tak súčasnosti ako i v budúcnosti boli vyššie u chlapcov ako u dievčat: rozdiely sa týkali najmä rizík, spojených s určitým životným štýlom ako sú drogy, nadmerné užívanie liekov, hracie automaty, počítačové hry, extrémne skupiny. U dievčat bola väčšia diferencovanosť vnímaných rizík v porovnaní s chlapcami: týkalo sa to rozdielov v sociálnych rizikách, technologických, ekonomických a ekologických rizikách.
- Miesto bydliska (mesto - vidiek) malo u respondentov signifikantný vplyv na vnímanie ohrozenia: bratislavské deti odhadovali signifikantne vyššie miery ohrozenia u všetkých posudzovaných rizík oproti respondentom žijúcim na vidieku (Tab. č. 5.).

Diskusia

Zistenia, reflektujúce citlivé vnímanie stavu životného prostredia dávajú nádej na aktívnejší postoj a zodpovedné konanie tejto dorastajúcej generácie v blízkej budúcnosti. Naše zistenie (Rosová, Rošková, 1996) o všeobecne vyššom hodnotení ohrozenia všetkými rizikami mestskou populáciou detí v porovnaní s vidieckou populáciou detí je zaujímavé v porovnaní pôsobenia tohto sociodemografického vplyvu u dospelých; Rošková a Schraggeová (1996) zistili u vidieckej populácie, že vnímané ohrozenie environmentálnymi rizikami sa zaraďuje až za ekonomické a sociálne riziká, avšak Čárska (1995) zistila u mestskej populácie dospelých opačné poradie, podobné našim zisteniam u detskej populácie, a to prioritné vnímanie ohrozenia environmentálnymi rizikami. Toto naznačuje mimoriadne významnú intervenciu socio-ekonomických faktorov do vnímania rizík. Pri tom je treba mať na pamäti osobitosti ekonomicko-sociálnej situácie na Slovensku, ktorá je poznačená silnými príznakmi prechodu

od plánovaného k trhovému hospodárstvu, s vysokou neurčitou na trhu pracovných síl a nízkou ekonomickou silou obyvateľstva.

V ďalšej etape výskumu, kedy budeme zhromažďovať dáta o danej problematike vo výberoch adolescentnej a dospeljej populácie, nás bude zaujímať, aké posuny vo vnímanej miere ohrozenia, ako aj štruktúre, prinesie ich porovnanie.

LITERATÚRA:

- Bakalář, E. (1977): K otázkám posuzování psychické spůsobilosti pro výkon povolání, *Psychologie v ekonomické praxi*, XII., 4, 204-209.
- Benešová, V. (1953): Výskum rizikového rozhodování v laboratorní situaci, *Dipl. práce FF KU Praha*.
- Břicháček, V. (1973): Racionalizace rozhodovacího procesu, *Psychologie v ekonomické praxi*, VIII., 3-4, 198-204.
- Břicháček, V., Malotínová, M. (1971): Skúsenosti s dotazníkem rizikového rozhodování podle Kogana a Walacha, *Čsl. psychologie*, 15, 6, 539-543.
- Bureš, Z. (1976): Psychologie spolehlivosti lidského výkonu, *Psychologie v ekonomické praxi*, XI., 1, 18-34.
- Čárka, H. (1995): Subjektívne vnímanie environmentálneho ohrozenia. Diplomová práca, PríF UK, Bratislava.
- Daniel, J., Droppová, Z. (1979): Niektoré východiská výskumu rozhodovania a záťaže operátora, *Psychologie v ekonomické praxi*, XIV., 3-4, 239-244.
- Drott-Sjöberg, B.-M., Sjöberg, L. (1991): Perception of Risk. Studies of risk attitudes, perception and definition, Center for Risk Research, Stockholm.
- Kováčová, E. (1994): Zvládanie záťažových situácií a tvorivé výkony vysokoškolákov, in Z. Ruiselová, E. Ficková (Eds.) *Poznávanie a zvládanie záťažových situácií II.*, ÚEPs SAV, 19-48.
- Rosová, V., Rošková, E. (1996): Percepcia rizík v populácii 14-ročných: hierarchia, zdroje informácií a sebahodnotenie úrovne poznatkov o rizikách, *Acta environmentalia Universitatis Comenianae*, 6, 73-83.
- Rošková, E., Schrageová, M. (1996): Percepcia rizika - analýza vybraných komponentov, *Acta Environmentalia Universitatis Comenianae*, 6, 47-59.
- Rošková, E., Rosová, V. (1995): Vnímanie rizík: Zdroje informácií a sebahodnotenie poznatkov o rizikách, in: *Zborník z národnej konferencie "Stratégia environmentálnej výchovy a vzdelávania na školách"*, ENCY '95, PríF UK Bratislava, nov.1995, *Strom života*, Bratislava, 125-128.
- Skorodenský, M. (1989): Psychologické rizikové faktory ICHS, *Čsl. psychol.*, 33, 3, 263-272.
- Štikař, J. (1971): Psychologické otázky řešení rizikových situací v dopravě, *Sborník z konference: Bezpečnost a nová technika v silniční dopravě*, Plzeň, 28-36.
- Zadrazil, J. (1971): Rozbor příčin některých velkých a hrubých železničních nehod z roku 1963, *Psychologie v ekonomické praxi*, VI., 2, 97-99.

Tab.č.1: PORADIE RIZÍK V SLEDOVANÝCH DIMENZIÁCH VO VÝBERE POPULÁCIE
14-ROČNÝCH (N=308)

RIZIKÁ	OS	OB	VS	VB
ZN-VZDUCH	1	2	7	10
JAD-ODPAD	2	1	4	4
ZN-VODY	3	8	14	13
CHEM-POTR	4	9	21	18
RADIOAKT	5	4	8	8
RAKOVINA	6	5	5	5
JAD-ELEKTR	7	3	12	12
STRATA	8	19	23	23
KRIMINALITA	9	10	6	3
ZN-PôDY	10	11	20	23
DOP-NEH	11	18	19	25
VOJNA	12	6	3	6
CHOR-ŽP	13	12	16	16
DROGY	14	30	1	1
EPIDÉMIE	15	16	15	21
AIDS	16	7	2	2
CENY	17	15	30	24
FAJČENIE	18	29	11	11
TERORIZMUS	19	13	10	7
POLIT-NEST	20	14	27	19
FINANCIE	21	17	18	22
KONFLIKTY	22	22	29	26
POŽIARE	23	26	22	32
CHOR-ZVIERA	24	25	25	30
NEZAM	25	20	24	14
HUSTOTA	26	23	32	15
HLUK	27	28	36	33
NEDOST-POTR	28	24	13	20
EX-SKUPINY	29	21	26	17
ROZVOD	30	34	33	28
ALKOHOL	31	27	9	9
SAMOTA	32	31	34	37
LIEKY	33	35	17	27
POVODNE	34	32	31	34
NEPLÁN-ROD	35	33	28	29
HOR-LEZ	36	42	37	40
POČITAČ-HRY	37	38	39	36
PRIEHRADY	38	36	38	38
HRA-AUTOMAT	39	39	35	35
LYŽOVANIE	40	41	41	41
VDG	41	37	40	39
PLÁVANIE	42	40	42	42
BICYKLOVANIE	43	43	43	43
FUTBAL	44	44	44	44

Legenda: OS (osobné ohrozenie súčasnosť)

OB (osobné ohrozenie budúcnosť)

VS (všeobecné ohrozenie súčasnosť)

VB (všeobecné ohrozenie budúcnosť)

Tab. č. 2: PERCEPCIA RIZÍK A OHROZENÍ VO VÝBERE POPULÁCIE 14-ROČNÝCH
(N=308): OSOBNÉ VS. VŠEOBECNÉ RIZIKO V SÚČASNOSTI

OSOBNÉ RIZIKÁ V SÚČASNOSTI	x	t-test	x	VŠEOBECNÉ RIZIKÁ V SÚČASNOSTI
1.ZN-VZDUCH	3.14	0	4.53	DROGY 1.
2.J-ODPAD	3.08	0	4.44	AIDS 2.
3.ZN-VODA	2.98	0	4.17	VOJNA 3.
4.CHL-POTRAV	2.87	0	4.09	J- ODPAD 4.
5.RADIOAKTIV	2.85	0	4.09	RAKOVINA 5.
6.RAKOVINA	2.84	0	4.03	KRIM 6.
7.J-ELEKTR	2.8	0	3.99	ZN-VZDUCH 7.
8.STRATA	2.8	0	3.96	RADIOAKTIV 8.
9.KRIM	2.75	0	3.9	ALKOHOL 9.
10.ZN-P6DA	2.71	0	3.9	TEROR 10.
11.DOP-NEH	2.68	0	3.8	FAJČENIE 11.
12.VOJNA	2.67	0	3.8	J-ELEKTR 12.
13.CHOR-ŽP	2.66	0	3.78	N-POTRAV 13.
14.DROGY	2.61	0	3.72	ZN-VODA 14.
15.EPIDÉMIE	2.6	0	3.67	EPIDÉMIE 15.
16.AIDS	2.55	0	3.54	CHOR-ŽP 16.
17.CENY	2.54	0	3.49	LIEKY 17.
18.FAJČENIE	2.53	0	3.48	N-FINANC 18.
19.TEROR	2.5	0	3.47	DOP-NEH 19.
20.POLIT-NES	2.46	0	3.45	ZN-P6DA 20.
21.N-FINANC	2.45	0	3.44	CHL-POTRAV 21.
22.KONFLIKT	2.45	0	3.41	POŽIAR 22.
23.POŽIAR	2.36	0	3.39	STRATA 23.
24.CHOR-ZVIERA	2.34	0	3.39	NEZAMEST 24.
25.NEZAMEST	2.34	0	3.31	CHOR-ZVIERA 25.
26.HUSTOTA	2.25	0	3.27	EX-SKUP 26.
27.HLUK	2.22	0	3.19	POL-NEST 27.
28.N-POTRAV	2.2	0	3.16	N-RODIČ 28.
29.EX-SKUP	2.17	0	3.15	KONFLIKT 29.
30.ROZVOD	2.16	0	3.12	CENY 30.
31.ALKOHOL	2.13	0	3.03	POVODNE 31.
32.SAMOTA	2.11	0	3.03	HUSTOTA 32.
33.LIEKY	2	0	2.83	ROZVOD 33.
34.POVODNE	1.98	0	2.83	SAMOTA 34.
35.N-RODIČ	1.82	0	2.55	HR-AUT 35.
36.HORLZ	1.7	0	2.44	HLUK 36.
37.P-HRY	1.69	0	2.19	HORLZ 37.
38.PRIEHRADY	1.67	0	2.14	PRIEHRADY 38.
39.HR-AUT	1.62	0	2.12	P-HRY 39.
40.LYŽOVANIE	1.58	0	2.08	VDG 40.
41.VDG	1.58	0	1.78	LYŽOVANIE 41.
42.PLÁVANIE	1.54		1.57	PLÁVANIE 42.
43.BICYKL	1.53		1.54	BICYKL 43.
44.FUTBAL	1.3	0.009	1.43	FUTBAL 44.

Tab. č. 3: PERCEPCIA RIZIK A OHROZENÍ VO VÝBERE POPULÁCIE 14-ROČNÝCH
(N=308): OSOBNÉ RIZIKO V SÚČASNOSTI VS. OSOBNÉ RIZIKO V
BUDÚCNOSTI

OSOBNÉ RIZIKÁ V SÚČASNOSTI	x	t-test	x	OSOBNÉ RIZIKÁ V BUDÚCNOSTI
1. ZN-VZDUCH	3.14	0.062	3.33	J- ODPAD 1.
2. J-ODPAD	3.08	0	3.27	ZN- VZDUCH 2.
3. ZN-VODA	2.98		3.23	J- ELEKTR 3.
4. CHL-POTRAV	2.87	0.002	3.2	RADIOAKTIV 4.
5. RADIOAKTIV	2.85	0	3.16	RAKOVINA 5.
6. RAKOVINA	2.84	0	3.13	VOJNA 6.
7. J-ELEKTR	2.8	0	3.11	AIDS 7.
8. STRATA	2.8		3.11	ZN-VODA 8.
9. KRIM	2.75	0	3.93	CHL-POTRAV 9.
10. ZN-PôDA	2.71	0	3.07	KRIM 10.
11. DOP-NEH	2.68	0.007	3.04	ZN-PôDA 11.
12. VOJNA	2.67	0	3	CHOR-ŽP 12.
13. CHOR-ŽP	2.65	0	3	TEROR 13.
14. DROGY	2.61	0.034	2.99	POLIT-NES 14.
15. EPIDÉMIE	2.6	0	2.99	CENY 15.
16. AIDS	2.55	0	2.96	EPIDÉMIE 16.
17. CENY	2.54	0	2.89	N-FINANC 17.
18. FAJČENIE	2.53		2.85	DOP-NEH 18.
19. TEROR	2.5	0	2.81	STRATA 19.
20. POLIT-NES	2.46	0	2.79	NEZAMEST 20.
21. N-FINANC	2.45	0	2.71	EX-SKUP 21.
22. KONFLIKT	2.45	0	2.7	KONFLIKT 22.
23. POŽIAR	2.36	0.004	2.7	HUSTOTA 23.
24. CHOR-ZVIERA	0		2.68	N-POTRAV 24.
25. NEZAMEST	2.34	0	2.62	CHOR-ZVIERA 25.
26. HUSTOTA	2.25	0	2.54	POŽIAR 26.
27. HLUK	2.22	0	2.53	ALKOHOL 27.
28. N-POTRAV	2.2	0	2.53	HLUK 28.
29. EX-SKUP	2.17	0	2.47	FAJČENIE 29.
30. ROZVOD	2.16		2.42	DROGY 30.
31. ALKOHOL	2.13	0	2.37	SAMOTA 31.
32. SAMOTA	2.11	0.001	2.36	POVODNE 32.
33. LIEKY	2	0.001	2.32	N-RODIČ 33.
34. POVODNE	1.98	0	2.3	ROZVOD 34.
35. N-RODIČ	1.82	0	2.26	LIEKY 35.
36. HORLZ	1.7	0.001	2.07	PRIEHRADY 36.
37. P-HRY	1.69	0.001	1.94	VDG 37.
38. PRIEHRADY	1.67	0	1.9	P-HRY 38.
39. HR-AUT	1.62		1.83	HR-AUT 39.
40. LYŽOVANIE	1.58	0	1.52	PLAV 40.
41. VDG	1.58		1.51	LYŽOVANIE 41.
42. PLÁVANIE	1.54		1.5	HORLZ 42.
43. BICYKL	1.53		1.45	BICYKL 43.
44. FUTBAL	1.3		1.39	FUTBAL 44.

Tab.č.4a: T-TEST SUBJEKTÍVNE VNÍMANÝCH RIZÍK (OSOBNÉ RIZIKÁ V SÚČASNOSTI - ORS) U 14-ROČNÝCH CHLAPCOV (CH, N=128) A DIEVČAT (D, N=180)

ORS	CH, N=128	D, N=180	t - test
KRIM	2.85	2.69	
HORLEZ	1.7	1.71	
DOP-NEH	2.7	2.67	
FAJČENIE	2.61	2.49	
NEZAM	2.42	2.28	
JAD-ODPAD	3.13	3.03	
LYŽOVANIE	1.48	1.65	
DROGY	2.82	2.47	
POČ-HRY	1.83	1.59	0.018
ROZVOD	2.3	2.07	
ZNEČ-VODY	3.1	2.91	
BICYKLOVANIE	1.49	1.57	
TERORIZMUS	2.62	2.41	
VOJNA	2.74	2.59	
FUTBAL	1.33	1.28	
JAD-ELEKTR	2.75	2.83	
POLIT-NEST	2.54	2.4	
HLUK	2.25	2.2	
AIDS	2.75	2.39	
CENY	2.66	2.46	
NE-ROD	1.83	1.84	
ZNEČ-VZDUCH	3.2	3.1	
ALKOHOL	2.31	2.02	
KONFLIKTY	2.51	2.4	
LIEKY	2.21	1.85	0.022
HUSTOTA	2.52	2.06	0.001
RÁDIOAKT	2.94	2.78	
PLÁVANIE	1.6	1.49	
ZNEČ-PŮDY	2.8	2.64	
RAKOVINA	2.86	2.82	
HRA-AUT	1.8	1.51	0.011
CHOR-ŽP	2.71	2.61	
EX-SKUP	2.34	2.03	0.025
VDG	1.65	1.52	
CHEM-POTR	2.97	2.79	
POVODNE	2.05	1.93	
FINANCIE	2.59	2.35	
PRIEHRADY	1.72	1.63	
EPIDÉMIE	2.64	2.57	
STRATA	2.78	2.82	
NED-POTR	2.33	2.11	
POŽIAR	2.55	2.22	0.015
CHOR-ZVIER	2.48	2.23	
SAMOTA	2.18	2.04	

Tab. č. 4b: T-TEST SUBJEKTÍVNE VNÍMANÝCH RIZÍK (VŠEOBECNÉ RIZIKÁ V SÚČASNOSTI - VRS) U 14-ROČNÝCH CHLAPCOV (CH, N=127) A DIEVČAT (D, N=180)

VRS	CH, N=128	D, N=180	t - test
KRIM	3.89	4.13	0.022
HORLEZ	2.05	2.29	0.015
DOP-NEH	3.3	3.59	0.003
FAJČENIE	3.76	3.83	
NEZAM	3.18	3.53	0.007
JAD-ODPAD	4.08	4.11	
LYŽOVANIE	1.67	1.86	0.038
DROGY	4.48	4.56	
POČ-HRY	2.11	2.17	
ROZVOD	2.76	2.88	
ZNEČ-VODY	3.67	3.77	
BICYKLOVANIE	1.5	1.58	
TERORIZMUS	3.84	3.96	
VOJNA	4.21	4.15	
FUTBAL	1.37	1.47	
JAD-ELEKTR	3.62	3.92	0.01
POLIT-NEST	3.15	3.23	
HLUK	2.43	2.46	
AIDS	4.34	4.51	
CENY	3.1	3.14	
NE-ROD	2.98	3.32	0.007
ZNEČ-VZDUCH	3.94	4.03	
ALKOHOL	3.8	3.99	
KONFLIKTY	3.17	3.12	
LIEKY	3.36	3.58	0.044
HUSTOTA	3.23	2.89	0.008
RÁDIOAKT	4.14	3.84	0.027
PLÁVANIE	1.52	1.61	
ZNEČ-PôDY	3.29	3.56	0.021
RAKOVINA	4.02	4.14	
HRA-AUT	2.63	2.51	
CHOR-ŽP	3.42	3.63	
EX-SKUP	3.21	3.31	
VDG	1.8	2.63	0
CHEM-POTR	3.45	3.43	
POVODNE	3.03	3.04	
FINANCIE	3.39	3.55	
PRIEHRADY	2.08	2.19	
EPIDÉMIE	3.62	3.71	
STRATA	3.3	3.45	
NED-POTR	3.74	3.8	
POŽIAR	3.32	3.47	
CHOR-ZVIER	3.33	3.29	
SAMOTA	2.79	2.84	

Tab.č. 5: T-TEST SUBJEKTÍVNE VNÍMANÝCH RIZÍK (OSOBNÉ RIZIKÁ V SÚČASNOSTI
- ORS) V MESTSKEJ (N = 233) A VIDIECKEJ (N 75) POPULÁCIÍ 14-
ROČNÝCH.

ORS	Mesto, N=233	Vidiak, N=75	t - test
KRIM	2.9	2.27	0
HOR-LEZ	1.63	1.92	
DOP-NEH	2.79	2.39	0.004
FAJČENIE	2.61	2.33	
NEZAM	2.38	2.22	
JAD-ODPAD	3.17	2.74	0.02
LYŽOVANIE	1.59	1.54	
DROGY	2.73	2.3	
POČ-HRY	1.76	1.49	0.02
ROZVOD	2.23	1.99	
ZNEČ-VODY	3.07	3.75	0.05
BICYKLOVANIE	1.52	1.58	
TERORIZMUS	2.64	2.11	0.006
VOJNA	2.75	2.36	
FUTBAL	1.3	1.33	
JAD- ELEKTR	2.9	2.52	0.029
POLIT-NEST	2.57	2.14	0.004
HLUK	2.54	2.12	
AIDS	2.58	2.47	
CENY	2.54	2.57	
NEROD	1.91	1.64	
ZNEČ-VZDUCHU	3.23	2.81	0.008
ALKOHOL	2.22	1.89	
KONFLIKTY	2.54	2.17	0.008
LIEKY	2.05	1.88	
HUSTOTA	2.29	2.13	
RADIOAKT	2.96	2.59	
PLÁVANIE	1.56	1.49	
ZNEČ-PôDY	2.79	2.45	0.031
RAKOVINA	2.92	2.64	
HRA-AUT	1.68	1.47	
CHOR- ŽP	2.7	2.45	
EX-SKUP	2.22	2.03	
VDG	1.5	1.83	0.001
CHEM-POTR	2.9	2.78	
POVODNE	1.99	1.95	
FINANCIE	2.47	2.37	
PRIEHRADY	1.63	1.8	
EPIDÉMIE	2.62	2.5	
STRATA	2.89	2.49	0.028
NED-POTR	2.24	2.01	
POŽIAR	2.39	2.24	
CHOR-ZVIER	2.4	2.1	
SAMOTA	2.18	1.84	0.037

SUMMARY

The article deals with the problems of risk perception in children in Slovakia. A sample of population of 14-years-old children (N=308) assessed the threat of 44 risks in four conditions: in two time perspectives - the present time/the future and concerning myself/the others. A hypothesis stating that the threat of particular risks assigned to others is significantly higher than that ascribed to myself (B.-M. Drottz-Sjöberg, 1991) was confirmed. Results show a significant influence of the place of living (generally higher risk estimation in urban compared to rural conditions) and an interactive effect of sex/time perspective (generally higher risk estimation in boys in the 'present time' condition, whereas in girls in the 'future' condition'). Environmental risks were assessed as the most threatening, followed by technological and social risks. Results are also discussed in the light of particular information sources concerning risks (family, school, media, friends); this information is the most frequently provided by media and the least frequently by school.

Recenzenti: PhDr. Oľga Árochová, CSc., ÚEPs SAV, Dúbravská cesta 9, 813 64 Bratislava
 RNDr. Denisa Nikodémová, CSc., Ústav preventívnej a klinickej medicíny, Limbova 14,
 833 01 Bratislava

Preklad : Mgr. Alena Rebrová, KVS BK SAV, Dúbravská cesta 9, 813 64 Bratislava

Autori: PhDr. Viera Rosová, CSc., KVS BK SAV, Dúbravská cesta 9, 813 64 Bratislava

PhDr. Eva Rošková, CSc., Katedra psychológie FFUK, Gondova 2, 811 02 Bratislava

PhDr. Gabriel Bianchi, CSc., KVS BK SAV, Dúbravská cesta 9, 813 64 Bratislava